

Teacher views on the sources of students' misbehaviours at primary schools¹

Öner ÇELİKKALELİ*

F. Ayşe BALCI**

Burhan ÇAPRI***

Müge BÜTE****

ABSTRACT. This study investigated the teachers' views on the sources of primary school students' misbehaviours. In this respect the following variables were considered: Teacher's gender, working experience, working experience at present school, and whether she/he teaches at the primary level (1-5) of compulsory education or secondary level (6-8) of compulsory education. 247 female and 256 male teachers from 18 different primary schools located in the center of Mersin participated in the study. The results indicated that the teachers perceived "students' family characteristics", "students' personal characteristics", "migration, urbanization", and "socio-economic conditions of the country" as major sources of students' misbehaviors among the other sources. Furthermore, significant differences were found among teachers' views in terms of gender, and whether they teach at the first five years or the last 3 years. While female teachers perceived "students' family characteristics" as the major source of misbehaviours, male teachers pointed to "teacher characteristics" as the most significant source student misbehaviors. That teachers who teach at the first five years of compulsory primary education indicated "students' personal characteristics" as most significant source of misbehaviors, whereas teachers who teach at the last three years of compulsory education perceived "migration and urbanization" as the most significant cause of misbehaviours. No significant difference was observed in the views of teachers in terms of working experience and working experience at the present school.

Key Words: Student misbehaviours, sources of misbehaviours, primary education

SUMMARY

Purpose and significance: Various factors may interrupt teaching and learning processes at schools. It is a significant task for school administrators, teachers, school counselors and parents to define sources of student misbehaviours both in the classroom and at school, and cooperate to reduce negative effects of these behaviours. It is possible to talk about various sources of the misbehaviours. The possible sources can be categorized in three groups: "students' family socio-economic characteristics", "school quality characteristics" and "students' personal characteristics". This study investigated the teachers' views on the sources of misbehaviours of primary school students. In this respect the following variables were considered: Teacher's gender, working experience, working experience at present school, and whether she/he teaches at the primary level (1-5) of compulsory education or secondary level (6-8) of compulsory education.

Methods: 247 female and 256 male teachers from 18 different primary schools located in center of Mersin participated. 253 of the participants were branch teachers and 250 of them were classroom teachers. 182 teachers had 1-10, 146 of them had 11-20, and 175 of the teachers had 21-40 years of working experience. 389 of the teachers were working 8-14 years, 96 of teachers were working 15-22 years and 18 of them were working 15-22 years at their present school.

¹ This research was supported by Mersin University Scientific Research Unit [BAP-EF EB (AB) 2005-2]

* Arş. Gör. Öner Çelikkaleli, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, celikkaleli@gmail.com

** Doç. Dr. Ayşe BALCI, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aysebalci@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. Burhan ÇAPRI, Mersin Üniversitesi, Tarsus Teknik Eğitim Fakültesi, burhancapri@gmail.com

**** Eğitim Yönetimi Uzmanı Müge BÜTE

In order to determine teachers' views on sources of students' misbehaviours a "Student Misbehaviour Sources Form" consisting of 9 items was used. For the collection of the data, the teachers attributed a value ranging between 1 (for the least important item for them) and 9 (for the most important item for them) to each item in the form.

For the analysis of the data, mean and standard deviation values for each item of the form were calculated considering each variable. In order to test whether teachers' views change according to their gender, Mann Whitney U test (since variances did not have homogeneity) was employed. T-test for independent samples was used to compare teachers' views teaching at the primary level of compulsory education and secondary level of compulsory education. (ANOVAs) was employed to compare teachers' views by considering the participants' teaching experience and their teaching experience at present school.

Results: The results indicated that the teachers perceived "students' family characteristics", "students' personal characteristics", "migration, urbanization", and "socio-economic conditions of the country" as major sources of students' misbehaviors at school among the other sources.

Furthermore, significant differences were found among teachers' views in terms of gender, and whether they teach at the first five years or the last 3 years. While female teachers perceived "students' family characteristics" as the major source of misbehaviours of students, male teachers pointed to "teacher characteristics" as the most significant source of student misbehaviors. The teachers who teach at the first five years of compulsory primary education indicated "students' personal characteristics" as most significant source of misbehaviors, whereas teachers who teach at the last three years of compulsory education perceived "migration and urbanization" as the most significant cause of these behaviours. No significant difference was observed in the views of teachers in terms of working experience and working experience at the present school.

Discussion and Conclusions: The results of the study revealed that teachers' views on the sources of students' misbehaviors have similarities. The teachers perceived "students' family characteristics", "students' personal characteristics", "migration, urbanization", and "socio-economic conditions of the country" as more salient sources of students' misbehaviours among the others.

The results of the present study gave insights for further studies on the sources of students' misbehaviours. For example, additional data collection techniques such as individual and group interviews may help to investigate the issue in depth. It is also proposed that case studies on schools can enable us to get detailed information on teacher qualities; socio-economic and psychological characteristics of students; and school environment.

İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri Üzerine Görüşleri

Öner ÇELİKKALELİ*

Ayşe BALCI**

Burhan ÇAPRI***

Müge BÜTE****

ÖZ. Bu araştırmada, ilköğretim okullarında yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri üzerine öğretmen görüşleri ve bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyet, çalışılan kademe (ilköğretim I. ve II. Kademe), öğretmenlik kıdemleri ve buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya Mersin İl merkezinde bulunan farklı ilköğretim okullarında çalışan 247 kadın, 256 erkek öğretmen katılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen “İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenlerini Belirleme Formu” kullanılmıştır. Bulgulara göre, en önemli nedenler sırasıyla “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler”, “öğrencinin bireysel özellikleri” ve “göç ve kentleşme” olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, her bir istenmeyen öğrenci davranışı nedenine ilişkin görüşler cinsiyetler açısından ele alındığında, kadın öğretmenlerin “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler”i istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında erkek öğretmenlere göre daha önemli bir neden olarak gördükleri; erkek öğretmenlerin ise, “öğretmenlerin sahip olduğu özellikler”i kadın öğretmenlere göre daha önemli bir neden olarak gördükleri belirlenmiştir. Bunun yanında, I. kademe öğretmenleri “öğrencinin bireysel özelliklerini” II. kademe çalışan öğretmenlere göre daha önemli görmekteyken; II. kademe öğretmenleri “göç ve kentleşmenin etkisini” I. kademe öğretmenlerine göre daha önemli bir neden olarak görmektedirler. Son olarak, kıdem ve bulunulan okuldaki çalışma süresinin öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerinin önemliliğine ilişkin görüşlerinde önemli bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İstenmeyen öğrenci davranışları, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri, ilköğretim.

GİRİŞ

Eğitim-öğretim sürecinin sağlıklı bir biçimde ve amaçlar doğrultusunda sürdürülebilmesi okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve ailelerin başlıca görevleri arasındadır. Birçok nedenden dolayı kesintiye uğrayabilecek olan bu süreçte ebeveyne, okul yönetimine, öğretmene ve okul psikolojik danışmanına düşecek önemli görevlerden biri okul ya da sınıf ortamında yaşanabilecek problemlerin nedenlerini öncelikle tespit etmek, sonra da işbirliği içerisinde bu nedenlerin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Bu açıdan ele alındığında, istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetilmesi sürecinin en önemli aşaması istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini tespit etmektir (Ergün ve Yüksel, 2005). Ancak, Prinzie, Onghena ve Hellinckx (2005)’a göre, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilişkili olan ve bu davranışları yordayan yüzlerce bireysel değişkenden söz etmek mümkündür. Bundan dolayı da istenmeyen öğrenci davranışlarının ana nedenlerini ortaya çıkarabilmek oldukça zorlu ve ayrıntılı çalışmaları gerektirmektedir.

Okulda veya sınıfta meydana gelen istenmeyen öğrenci davranışlarının birçok nedeni olmakla birlikte bu nedenleri “okul içi nedenler” ve “okul dışı nedenler” olmak üzere iki ana başlık altında incelemek mümkündür (Ergün ve Yüksel, 2005; Sadık, 2002a). Bununla beraber, sınıfta veya okulda yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarının en önemli nedenleri Sadık ve Doğanay (2007)’ya okul dışından kaynaklanan nedenlerdir. Öğrencilerin sahip olduğu bireysel özelliklerin gerek okul içi gerekse de okul dışı nedenlerle ilişkili olduğu bilinmektedir. Ancak, öğrencilerin bireysel özelliklerini ayrı bir başlık altında incelemek konunun daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Bu nedenle konuyla ilgili literatür okul-sınıf dışı nedenler, okul-sınıf içi nedenler ve öğrencilerin sahip olduğu kişisel özellikler olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmiştir.

* Arş. Gör. Öner ÇELİKKALELİ, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, celikkaleli@gmail.com

** Doç. Dr. Ayşe BALCI, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aysebalci@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. Burhan ÇAPRI, Mersin Üniversitesi, Tarsus Teknik Eğitim Fakültesi, burhancapri@gmail.com

**** Eğitim Yönetimi Uzmanı Müge BÜTE

Okul-Sınıf Dışı Nedenler

Öğrencinin ailesinin sahip olduğu özellikler: Aile temel davranışların kazanıldığı en önemli kurumdur. Poyraz ve Özyürek (2005)'e göre ailenin görevi, kendisinin ve toplumun istediği özellikteki kişiliği çocuğunda geliştirmek ve yine toplum kültürünün benimsediği bir insan tipini oluşturmaktır. Bu önemli süreçte ailenin çocuk üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin olması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle, Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001), öğrencilerin zamanlarının önemli bir kısmını aile içinde geçirmeleri ve ilk sosyalleşmelerini aile içinde kazanmaları nedeniyle, istenmeyen öğrenci davranışlarının kaynaklarını da ilk olarak aile içinde aramak gerektiğini belirtmiştir. Ailenin sahip olduğu özelliklerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin yadsınamayacağı konusuna vurgu yapılan bir araştırmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının en önemli kaynağının aile içerisindeki yaşantılar olduğu belirtilmiştir (Sadık, 2002a). Öğrencilerin okuldaki istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri üzerinde öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapılan diğer bir çalışmada ise, Greenlee ve Ogletree (1993) istenmeyen öğrenci davranışların önemli ölçüde “çocukların evlerinde disipline edilmemeleri”nden kaynaklandığını rapor etmiştir.

Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler ile bu özelliklerin çocukların istenmeyen öğrenci davranışlarına olan etkisinin incelendiği birçok araştırma yapılmıştır. Prinzie ve diğ. (2005)'e göre ailenin sahip olduğu kişisel özellikler, çocukların ebeveynini rol model olarak alması, genetik transfer ya da ebeveyn çocuk etkileşimi davranışlar üzerinde etkili olabilmektedir. Prinzie ve diğ. (2004)'nin yaptıkları çalışmaya göre, çocukların ailelerinin sahip olduğu özellikler ile çocukların istenmeyen davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer bir araştırmada, Kiesner, Dishion, ve Poulin (2001) ailenin fonksiyonel olmayan davranışları ile çocukta meydana gelen istenmeyen davranışlar arasında bir ilişki olduğunu; Petterson ve ark. (2002) ise, ailenin otoriter olması veya sert bir disiplin anlayışına sahip olmasının çocukların istenmeyen davranışlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Benzer bir çalışmada, Prinzie ve diğ. (2005)'a göre, 4, 5, 6 ve 7 yaşındaki çocukların ebeveynlerinin tutarlı, dürüst ve duygusal olarak bir denge içerisinde olmalarıyla onların yaşadığı istenmeyen davranışlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulguları destekler nitelikteki bir çalışmada ise, Baum ve diğ. (2007), çocukların okul içinde ve okul dışında sergilediği tüm davranışlar ile ailelerin sahip olduğu özellikler arasında bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Borduın, Henggeler ve Pruitt (1985), nevrotik olarak rahatsız olan annelerin çocuklarının çoğunlukla suça eğilimli olduğunu ya da suç işlediklerini, Bates ve ark. (1991) ise, çocukların annelerindeki nevrotik durumun onların istenmeyen davranışlarını dışa vurmasında önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Petterson ve diğ. (1992)'a göre, çocuklarına tutarlı davranma ve onlarla uzlaşma konusunda yetersizlik yaşayan ebeveynler çocuklarına yeterli bir güven verememekte bu da çocukların yaşadığı istenmeyen davranışlarda önemli bir konu olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Ebeveynlerin sahip olduğu özelliklerin çocuklarının davranışları üzerinde bu kadar etkili olmasının nedenleri ile ilgili olarak, Belsky ve Barends (2002), ailelerin duygusal tutarsızlıklarının, uyumsuz davranışlarının ve dengesizliklerinin çocukların davranışları üzerinde etkili olduğunu, Dönmezer (1991), sevgiden ve ilgiden yoksun çocukların sınıf ortamında sosyal etkinliklerde bulunamama, uyumsuzluk, dikkati yoğunlaştırılmama gibi davranışlar gösterebileceğini; daha kötüsü bu çocukların ilerde şizoid ve depresif türde içine kapanma davranışı gösterebileceklerini; Rosenbaum (1989) ise, aileleriyle güçlü bağlar kurabilen ergenlerin daha az istenmeyen davranış sergilediklerini göstermiştir.

Can (1983)'e göre ise, anne-baba arası fikir ayrılıkları, aşırı şefkat, aşırı baskı, beslenme konusunda çocuğa ısrarcı olma, ekonomik sorunları çocuğa yansıtma, istenmediğini çocuğa hissettirme ve korkutma da istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir. Kültürel farklılıkların istenmeyen davranışlar üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada, Feldman ve diğ. (1991), Hong Kong, Avustalya ve ABD'de yaşayan çocukları karşılaştırmışlar ve Hong Kong'lu çocukların diğerlerine göre daha az istenmeyen davranış sergilediklerini bulmuşlar ve bunu da Hong Kong'lu çocukların ailelerini diğerlerine göre daha talepkar, bireyselliğe daha az önem veren, bireysel başarıyı daha az önemseyen, geleneksel değerlere daha çok önem veren, temel sosyal becerileri daha çok önemseyen ve aileleri ile bir arada yaşamaya daha çok önem veren kişiler olarak görmelerine bağlamışlardır.

Çocukların davranışlarının şekillenmesinde aileyle ilgili diğer bir önemli faktör ise ailenin çocuk yetiştirmede benimsemiş olduğu disiplin anlayışıdır. Anne-babaların benimsedikleri disiplin yöntemleri ise, ebeveynin kişilik özelliklerinden, yaşantılarından, çocuğun sahip olduğu özelliklerinden ve içerisinde yaşadıkları toplumun çocuk yetiştirme inançlarından etkilenebilmektedir (Feldman ve diğ., 1991; Arı, Bayhan ve Artan, 1995).

Kitle iletişim araçları: Kitle iletişim araçlarından televizyon ve son dönemlerde internet çocukların yaşadıkları birçok istenmeyen davranışın nedeni olarak gösterilmektedir. Sadık (2002a), son zamanlarda yarım saatlik bir çizgi film yayınında bile en az 50 tane şiddet hareketi yayınlandığını belirtmektedir. Öğrenme sürecinin çok hızlı bir biçimde gerçekleştiği ve özellikle de gözlem, model alma yoluyla gerçekleştiği bu yaşlarda kitle iletişim araçlarının birçok istenmeyen davranışa neden olabileceği de kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca, Sadık (2002a) ve Çetin (2002)'e göre, öğretmen görüşleri dikkate alındığında en önemli istenmeyen davranış nedenlerinden biri medyanın olumsuz etkileridir.

Okul-Sınıf İçi Nedenler

Okulun sahip olduğu özellikler: Okulun fiziksel özellikleri, öğrenci sayısı, okul kuralları, yönetim yapısı ve anlayışı okulda bulunan öğrencilerin tutum ve davranışlarına yansımaktadır (Ergün ve Yüksel, 2005). Bunun yanında, okulların eğitim-öğretimi kolaylaştırıcı/gerçekleştirici materyallere ve imkânlara sahip olmaması veya kalabalık oluşu (Çetin, 2002) okullarda istenmeyen davranışların yaşanmasına neden olabilmektedir.

Okulun sahip olduğu en önemli özelliklerden biri de okulun bulunduğu sosyal çevredir. Çünkü sosyal çevre davranışların şekillenmesinde önemli etkenlerden birini oluşturmaktadır. Çevrenin sahip olduğu ekonomik, sosyal, kültürel özellikler birçok davranışı şekillendirebilmektedir. Apuhan (2002)'a göre çevre insan davranışı üzerinde o kadar etkili olabilmektedir ki, bazen çevreyi değiştirmeden davranışları değiştirmek mümkün değildir.

Palen ve Coatsworth (2007), ergenlerin okulda veya okul dışında sosyal ya da fiziksel aktivitede bulunup bulunmama durumu ile duygusal ve davranışsal problemler arasındaki ilişkiyi incelemiş ve genel olarak okulda ya da okul dışındaki aktivitelere katılan öğrencilerin psikolojik iyi olma durumlarının yükseldiğini ve daha az istenmeyen davranış gösterdiklerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla okulun ve okul çevresinin sağladığı olanaklar ile istenmeyen davranışlar arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerden kaynaklı nedenler: İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasında öğretmenin rolü yadsınamayacak kadar önemlidir. Öğretmen yetersizliklerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında önemli etmenlerden biri olduğu (Ergün ve Yüksel, 2005), ayrıca öğretmenin kişisel özellikleri, öz-güven eksikliği, tükenmişlik düzeyi, başarısızlık korkusu, çocuklardan hoşlanmama ve bazı özel sorunların sınıf içerisinde disiplin sorunlarının nedeni olabileceği Temel (2005), Tertemiz (2001) ve Erden, (1988) tarafından ortaya konmuştur. DiLalla ve Mullineaux (2007) ise, dışa vurulmuş istenmeyen davranış olan çocukların öğretmenleriyle daha çok tartışmaya girdiklerini öğretmenlerin de bu çocuklarla olumsuz bir ilişki yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Okulun-sınıfın sahip olduğu fiziksel koşullar: Sınıfın fiziksel koşullarının uygun olmaması, gürültülü olması, kalabalık olması, aydınlatmanın yetersiz olması öğrencilerin ruhsal durumları üzerinde olumsuz yönde etkide bulunabilmektedir. Girmen ve ark., (2006)'na göre, sınıfın fiziksel koşulları, çevre ve çevrenin sahip olduğu özellikler çocukların davranışlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir.

Fiziksel açıdan kötü yapılandırılmış bir ortamda öğrencilere istendik yönde davranış kazandırmak ve istenmeyen bu davranışları değiştirmek zorlaşmaktadır (Ergün ve Yüksel, 2005). Dolayısıyla, böyle bir ortamda öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergileme olasılıkları yükselmektedir. DiLalla ve Mullineaux (2007) tarafından yapılan araştırmada, sınıf ortamının farklı olmasının yaşanan problem davranışlarda farklılığa neden olabileceği; sınıf ortamı ve erken çocukluk dönemindeki öğrenmelerin öğrencilerin okuldaki davranışlarının en önemli yordayıcısı olduğu belirtilmiştir. Benzer bir biçimde, sınıf ortamı ve öğretmen-öğrenci ilişkisi ile öğrencilerin istenmeyen davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada (Birch ve Ladd, 1997), sınıf ortamı ve öğretmen-öğrenci ilişkisi ile okuldaki

istenmeyen davranışlar arasında bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle, sınıf etkinliklerinin yer aldığı fiziksel ortamın öncelikle öğrencilerin fizyolojik ihtiyaçlarına ve öğretim etkinliklerine uygun olması gerekmektedir (Sadık, 2002b).

Öğrencilerin Sahip Olduğu Kişisel Özellikler

Öğrenciden kaynaklanan nedenler: Öğrencilerin gerçekleştirdikleri her davranışın altında bu davranışın ortaya çıkmasını tetikleyen diğer bir sorunun olabileceği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuğun yaşadığı duygusal problemler ve bu problemlerden dolayı okul hayatının gerektirdiği sorumlulukları yerine getirememe çocukların okulda uyum sorunu yaşamalarına neden olabilmektedir (Ergün ve Yüksel, 2005). Ayrıca, öğrencinin öğretmeni ve arkadaşlarıyla etkileşiminin yetersiz olması, yetersiz bir sosyal beceriye sahip olması, okulu sevmemesi gibi birçok neden de okul-sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkması için uygun bir zeminin oluşmasını sağlayabileceği gibi, öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişki kalitesinin niteliği de çocukların istenmeyen davranışlar göstermesine neden olabilmektedir (Henricsson ve Rydell, 2004). Caspi (1998)'e göre ise, erken çocukluk yaşantıları bireylerin nasıl yaşantılar geçireceklerine, bu yaşantıları nasıl yorumlayacaklarına ve kendilerini çevreleyen dünyalarına yönelik tepkilerini şekillendirme potansiyeline sahiptir. Buna paralel olarak, çocuğun gelişim özelliklerinin istenmeyen davranış sergilemesinde önemli derecede etkili bir faktör olduğu Sadık (2002a) tarafından belirtilmektedir.

Sonuç olarak literatür incelendiğinde, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında bir çok nedenden söz etmek mümkündür. Ancak ön plana çıkan nedenler arasında en önemlilerinin “Öğrencinin ailesinin sahip olduğu özellikler”, “Okulun sahip olduğu özellikler” ve “Öğrencilerin sahip oldukları kişisel özellikler” olduğu göze çarpmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin sergiledikleri istenmeyen davranışların nedenleriyle ilgili öğretmen görüşlerini incelemek ve belirlenen istenmeyen davranış nedenlerine ilişkin görüşlerin öğretmenlerin cinsiyet, çalışılan kademe (I. ve II. Kademe), öğretmenlik kıdemleri ve buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışların en önemli nedenleri nelerdir?
- 2- İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri çalışılan kademeye göre farklılaşmakta mıdır?
- 4- İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu araştırmaya Mersin İl Merkezi'nde bulunan farklı ilköğretim okullarından 247'si kadın, 256'sı erkek toplam 503 öğretmen katılmıştır (Yaş ranjları 21 ile 61; \bar{X} yaş: 39,60; ss: 8,97). Katılımcıların 253'ü II. kademe öğretmeni ve 250'si sınıf öğretmenidir. Mesleki kıdemleri açısından ele alındığında, 1 ile 10 yıl arasında kıdemi bulunan 182 öğretmen; 11 ile 20 yıl arasında kıdemi bulunan 146 öğretmen; 21 ile 40 yıl arası kıdemi bulunan 175 öğretmen bu çalışmaya katılmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan 389 öğretmen 1-7 yıl; 96 öğretmen 8-14 yıl ve 18 öğretmen ise 15-22 yıl arasında buldukları okulda çalışmaktadırlar.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada ilköğretim okullarında görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini öğretmen görüşlerine başvurarak belirleyebilmek için araştırmacılar tarafından yapılan literatür taramasına dayanarak ve uzman görüşü alınarak 9 maddeden oluşan bir “İstenmeyen Öğrenci Davranış Nedenlerini Belirleme Formu” hazırlanmıştır. Belirlenen bu istenmeyen öğrenci davranış nedenleri veri toplama aracında tesadüfî bir şekilde sıraya konularak, öğretmenlerin bu nedenlere en önemli gördükleri nedenden başlayarak 1 ile 9 arasında bir puan vermeleri istenmiştir. Dolayısıyla puanlama 1 ile 9 arasında değişmektedir. Veri toplama aracında bulunan her bir maddeye 1 “Hiç önemli bir neden değil” ve 9 “En önemli neden” biçiminde puan verilmektedir. İstenmeyen bir öğrenci davranış nedeninin ortalamasının yüksek olması o nedenin diğer nedenlere göre daha önemli olduğu anlamına gelmektedir. Her bir neden için alınacak en yüksek puan 9; en düşük puan ise 1’dir. İstenmeyen Öğrenci Davranış Nedenlerini Belirleme Formu’nda yer alan ifadeler aşağıda verilmiştir:

- 1- Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler
- 2- Öğrencinin bireysel özellikleri
- 3- Göç ve kentleşme
- 4- Ülkenin sosyo-ekonomik koşulları
- 5- Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler
- 6- Okulun sahip olduğu özellikler
- 7- Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri
- 8- Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler
- 9- Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle öğretmen görüşlerine istenmeyen öğrenci davranış nedenlerinin önem sırasını belirleyebilmek için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra, öğretmenlerin her bir istenmeyen davranışın nedenine ilişkin puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için Mann Whitney U testi (varyansların homojenliğinin sağlanamaması nedeniyle); çalıştıkları kademeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için bağımsız gruplar için t-Testi; kıdem ve okullardaki çalışma sürelerine göre (kıdem 1-10, 11-20 ve 21-40 olarak; çalışma süreleri ise 1-7, 8-14 ve 15-22 olarak kategorik olarak değerlendirilmiştir) farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasındaki en önemli nedeni belirleyebilmek için istenmeyen öğrenci davranışın nedenine ilişkin ortalama ve standart sapmaları hesaplanarak sıralanmış ve Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerinin ortalama ve standart sapma değerlerine göre önem sırası (n= 503)

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	\bar{X}	Ss.
Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler	7.26	2.16
Öğrencinin bireysel özellikleri	6.21	2.32
Göç ve kentleşme	5.86	2.19
Ülkenin sosyo-ekonomik koşulları	5.58	2.30
Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler	5.23	1.96
Okulun sahip olduğu özellikler	4.05	2.05
Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri	3.79	2.30
Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler	3.49	2.32
Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler	3.44	2.40

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının en önemli nedenlerinin sırasıyla “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler”, “öğrencinin bireysel özellikleri”, “göç ve kentleşme” ve “ülkenin sosyo-ekonomik koşulları” olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre her bir istenmeyen öğrenci davranışın nedeninin ortalamasının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için Mann Whitney U testi yapılmış ve bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, kadın ve erkek öğretmenlerin görüşlerine göre her bir istenmeyen öğrenci davranış nedeninin ortalamaları karşılaştırıldığında, kadın öğretmenlerin “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler”e ilişkin puan ortalamasının ($\bar{X}=7.62$) erkeklerin ortalamasına ($\bar{X}=6.91$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ($U=-4.323$, $p<.001$) görülürken; erkek öğretmenlerin “öğretmenlerin sahip olduğu özellikler”e ilişkin puan ortalamasının ($\bar{X}=3.70$) kadın öğretmenlerin ortalamasına ($\bar{X}=3.27$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($U=-1.912$, $p<.05$).

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre istenmeyen öğrenci davranış nedenlerine yönelik puanlarının ortalama, standart sapma ve Mann Whitney U Testi sonuçları

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	Kadın		Erkek		U
	\bar{X}	Ss.	\bar{X}	Ss.	
Öğrencinin bireysel özellikleri.	6.41	2.21	6.02	2.41	-1.650
Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler.	7.62	1.99	6.91	2.27	-4.323**
Okulun sahip olduğu özellikler.	3.95	1.92	4.14	2.18	-0.791
Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler.	5.22	1.85	5.25	2.07	-0.387
Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler.	3.27	2.21	3.70	2.40	-1.912*
Göç ve kentleşme.	6.01	2.08	5.71	2.29	-1.386
Ülkenin sosyo-ekonomik koşullar.	5.55	2.24	5.62	2.35	-0.329
Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler.	3.29	2.39	3.58	2.40	1.469
Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri.	3.55	2.09	4.02	2.46	-1.857

** $p<.001$, * $p<.05$

Öğretmenlerin çalıştıkları öğretim kademesine göre her bir davranış nedeninin ortalamasının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için t-Testi yapılmış ve bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin çalışma kademelerine (I. ve II. Kademe) göre istenmeyen öğrenci davranış nedenlerine yönelik puanlarının ortalama, standart sapma ve t- Testi sonuçları

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	I. Kademe		II. Kademe		t
	\bar{X}	Ss.	\bar{X}	Ss.	
Öğrencinin bireysel özellikleri.	6.59	2.18	5.83	2.40	3.713**
Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler.	7.40	2.05	7.11	2.27	1.507
Okulun sahip olduğu özellikler.	4.03	2.08	4.06	2.03	-0.176
Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler.	5.09	1.89	5.38	2.03	-1.603
Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler.	3.54	2.28	3.44	2.35	.471
Göç ve kentleşme.	5.64	2.16	6.08	2.21	-2.253*
Ülkenin sosyo-ekonomik koşullar.	5.66	2.26	5.51	2.34	.741
Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler.	3.28	2.39	3.60	2.39	-1.531
Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri.	3.84	2.33	3.74	2.27	.535

** $p<.001$, * $p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde, I. ve II. kademe çalışan öğretmenlerin görüşlerine göre her bir istenmeyen öğrenci davranış nedeninin ortalamaları karşılaştırıldığında, I. kademe öğretmenlerinin “öğrencinin bireysel özellikleri”ne ilişkin puan ortalamasının ($\bar{X}=6.59$) II. kademe öğretmenlerinin ortalamasına ($\bar{X}=5.83$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ($t=3.713$, $p<.001$) görülürken, II. kademe öğretmenlerin “göç ve kentleşme”ye ilişkin puan ortalamasının ($\bar{X}=6.08$) I. kademe

öğretmenlerin ortalamasına ($\bar{X}=5.64$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($t=-2.253$, $p<.05$).

Öğretmenlerin kıdemlerine göre her bir davranış nedeni ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığını belirleyebilmek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmenlerin kıdemlerine göre her bir davranış nedenine ilişkin puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin görüşleri kıdemlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin kıdemlerine göre istenmeyen öğrenci davranış nedenlerinin ortalama, standart sapma değerleri ve ANOVA sonuçları

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	Kıdem (yıl)	n	\bar{X}	Ss.	F
Öğrencinin bireysel özellikleri.	1-10	182	6.15	2.36	.082
	11-20	146	6.25	2.22	
	21-40	175	6.24	2.38	
Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler.	1-10	182	7.29	2.21	.036
	11-20	146	7.22	2.14	
	21-40	175	7.26	2.14	
Okulun sahip olduğu özellikler.	1-10	182	3.86	1.83	2.460
	11-20	146	3.95	2.18	
	21-40	175	4.32	2.15	
Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler.	1-10	182	5.28	1.86	.064
	11-20	146	5.21	2.07	
	21-40	175	5.21	1.99	
Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler.	1-10	182	3.46	2.24	.068
	11-20	146	3.55	2.33	
	21-40	175	3.48	2.40	
Göç ve kentleşme.	1-10	182	5.90	2.24	1.623
	11-20	146	5.60	2.21	
	21-40	175	6.04	2.12	
Ülkenin sosyo-ekonomik koşulları.	1-10	182	5.53	2.24	1.781
	11-20	146	5.87	2.26	
	21-40	175	5.40	2.37	
Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler.	1-10	182	3.35	2.49	.219
	11-20	146	3.47	2.49	
	21-40	175	3.51	2.22	
Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri.	1-10	182	3.75	2.29	.054
	11-20	146	3.83	2.30	
	21-40	175	3.75	2.31	

Öğretmenlerin buldukları okullarındaki çalışma sürelerine göre her bir davranış nedenine ilişkin puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığını belirleyebilmek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğretmenlerin buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır. Bir başka ifadeyle, öğretmenlerin buldukları okullardaki çalışma sürelerinin onların yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine yönelik görüşlerine etki eden önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 5. Öğretmenlerin buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre istenmeyen öğrenci davranış nedenlerinin ortalama, standart sapma değerleri ve ANOVA sonuçları

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	Okulda çalışma (yıl)	n	\bar{X}	Ss.	F
Öğrencinin bireysel özellikler.	1-7	389	6.21	2.29	.149
	8-14	96	6.27	2.39	
	15-22	18	5.94	2.71	
Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler.	1-7	389	7.21	2.17	.840
	8-14	96	7.36	2.21	
	15-22	18	7.83	1.79	
Okulun sahip olduğu özellikler.	1-7	389	3.96	2.05	1.470
	8-14	96	4.34	2.11	
	15-22	18	4.33	1.68	
Okulun çevresinin sahip olduğu özellikler.	1-7	389	5.22	1.99	.449
	8-14	96	5.19	1.93	
	15-22	18	5.66	1.71	
Öğretmenlerin sahip olduğu özellikler.	1-7	389	3.50	2.29	.016
	8-14	96	3.45	2.40	
	15-22	18	3.50	2.45	
Göç ve kentleşme.	1-7	389	5.84	2.22	1.284
	8-14	96	5.78	2.15	
	15-22	18	6.66	1.68	
Ülkenin sosyo-ekonomik koşulları.	1-7	389	5.66	2.28	1.080
	8-14	96	5.34	2.34	
	15-22	18	5.16	2.33	
Dünyadaki siyasi-ekonomik gelişmeler.	1-7	389	3.44	2.41	.126
	8-14	96	3.46	2.36	
	15-22	18	3.16	2.35	
Kitle iletişim-teknoloji ve bilişim teknolojileri.	1-7	389	3.80	2.32	.594
	8-14	96	3.85	2.26	
	15-22	18	3.22	2.04	

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen bulgulara göre, ilköğretim öğrencilerinin sergiledikleri istenmeyen davranışların en önemli nedenleri ile ilgili öğretmen görüşlerinin öğretmenlerin cinsiyetleri, çalıştıkları kademe, öğretmenlik kıdemleri ve buldukları okullardaki çalışma süreleri göz önünde bulundurulduğunda benzerlik göstermektedir. Buna göre “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler”, “öğrencinin bireysel özellikleri”, “göç ve kentleşme” ile “ülkenin sosyo-ekonomik koşulları” gibi nedenlerin ilköğretim öğretmenleri tarafından öğrencilerin istenmeyen davranışlarının en önemli nedenleri arasında algılandığı göze çarpmaktadır. Bu bulgular, öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özelliklerin (Baum ve diğ., 2007; Prinzie, Onghena ve Hellinckx 2005; Prinzie ve diğ., 2004; Sadık, 2002a; Belsky ve Barends, 2002; Petterson ve diğ., 2002 ve Kiesner, Dishion, ve Poulin, 2001) ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin (Ergün ve Yüksel, 2005; Henricsson ve Rydell, 2004; Sadık 2002a ve Caspi,1998) istenmeyen öğrenci davranışlarına neden olduğuna yönelik araştırmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özelliklerin öğrencilerin bireysel özellikleri üzerinde belirleyici durumunda olduğu (Prinzie ve diğ., 2005; Prinzie ve diğ., 2004; Belsky ve Barends, 2002; Sadık, 2002a; Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici, 2001; Greenlee ve Ogletree, 1993; Petterson ve diğ.,1992; Bates ve diğ., 1991; Dönmezer, 1991 ve Borduin, Henggeler ve Pruitt, 1985) göz önüne alındığında, bu iki nedenin öğretmenler tarafından da en önemli istenmeyen davranış nedeni olarak algılanması oldukça olağan görünmektedir.

Diğer bir bulguya göre ise kadın öğretmenlerin “öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu özellikler” maddesine ilişkin puanların erkek öğretmenlerin puan ortalamalarından daha yüksektir. Literatür incelendiğinde, bu bulguya ilişkin daha önce yapılmış her hangi bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Ayrıca, erkek öğretmenlerin “öğretmenlerin sahip olduğu özellikler” maddesine ilişkin puanlarının

kadın öğretmenlerin puan ortalamasından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin sahip olduğu özelliklerin istenmeyen öğrenci davranışların nedeni olduğuna yönelik araştırmalar (DiLalla ve Mullineaux, 2007; Ergün ve Yüksel, 2005; Temel, 2005; Tertemiz, 2001; Erden, 1988) bu bulguyu destekler nitelikte olmasına rağmen erkek ve kadın öğretmenlerin yaklaşımları arasındaki farklılığın ortaya çıkmasının nedenlerine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu görüş farklılıklarının cinsiyet rolleri, kültürel tanımlamalar gibi olası pek çok nedeni olabilir. Kadın ve erkek öğretmenlerin, öğrencilerin sergiledikleri istenmeyen davranışların nedenlerine ilişkin öngörülerindeki bu farklılıklar daha sonra gerçekleştirilebilecek açıklamaya yönelik araştırmalarla incelenebilir.

Öğretmen görüşleri çalıştıkları kademeler açısından değerlendirildiğinde, İlköğretim I. kademede çalışan öğretmenlerin “öğrencinin bireysel özellikleri”nin istenmeyen öğrenci davranışlarına neden olduğu yönündeki görüşlerinin ortalamalarının II. kademede çalışan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu öğrencileriyle 1. sınıftan 5. sınıfa kadar uzun bir zaman dilimi içinde bir arada olmaları nedeniyle öğrencilerini her yönüyle daha iyi tanımaları ve böylece yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlar ile öğrencilerin bireysel özellikleri arasındaki ilişkiyi daha iyi analiz edebilmeleriyle açıklanabilir.

Göç ve kentleşme gibi bir nedenin istenmeyen öğrenci davranışlarına yol açtığına yönelik olarak, II. kademede çalışan öğretmenlerin I. kademede çalışan öğretmenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olması araştırmanın diğer bir bulgusudur. Ülkemizde özellikle de Mersin’de yaşanan önemli toplumsal gelişmelerden biri olan göç ve kentleşmenin beraberinde birçok sorunu yaratması kaçınılmaz bir gerçekliktir. İstenmeyen öğrenci davranışların toplumun gerçekliklerinden ve yaşanan çevrenin olumsuzluklarından bağımsız olarak düşünülmesi çok güç görünmektedir. Yoğun göç alan bir il olan Mersin’de sürekli olarak yeni okulların yapılması önemli bir ihtiyaçtır. Ancak, temelde ekonomik nedenlerden kaynaklanmak üzere okul binalarının gerekli donanıma sahip olamaması olumlu öğrenme ortamlarının geliştirilmesini güçleştirmektedir. Okulun ve okulun bulunduğu çevrenin öğrencilerin daha az istenmeyen öğrenci davranış göstermesinde etkili olduğu çeşitli araştırmalarla (Palen ve Coatsworth, 2007; Ergün ve Yüksel, 2005 ve Apuhan, 2002) ortaya konmuştur.

Bu araştırmada, gerek öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve buldukları okullarındaki çalışma sürelerine göre her bir istenmeyen öğrenci davranış nedenleri açısından bir fark bulunamamıştır. Yapılan literatür taramasında bu konuda yapılmış her hangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu, öğretmenlerin çalışma sürelerinin istenmeyen öğrenci davranışların nedenine yönelik görüşleri üzerinde önemli bir değişken olmadığı, çalışma süresi ve kıdem ne olursa olsun aynı nedenlerin öğretmenler tarafından istenmeyen öğrenci davranışların ortaya çıkmasında önemli birer etken olarak algılandığı biçiminde yorumlanabilir.

Sonuç olarak, öğretmenlerin cinsiyet, çalıştıkları kademe, öğretmenlik kıdemleri ve buldukları okullardaki çalışma sürelerine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarla ilgili görüşlerinin birbirine benzediğini söylenebilir. Ancak, birçok araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. En büyük sınırlılıklar, istenmeyen öğrenci davranışların nedenlerinin ayrıntılı bir biçimde yer verilmeyip birkaç maddeyle sınırlı olması, çalışmaların yapıldığı okulların Mersin İli’nde farklı sosyo-ekonomik seviyeye sahip mahallelerinde bulunması, öğretmenlerle bireysel görüşmelerin yapılmamış olması, çocuklarla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmemesidir. Bundan sonra bu konuda yapılacak çalışmalarda, belli çevrelerdeki okulların ayrıntılı bir biçimde ele alınması, öğretmenlerin sahip olduğu özelliklerin, çocukların ailelerinin sahip olduğu psikolojik, sosyolojik ve ekonomik özelliklerinin, okulun sosyal çevresinin ve kitle iletişim araçlarının istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasındaki rollerinin ayrıntılı bir biçimde incelenmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Apuhan, R. Ş. (2002). *Etkili Öğretmenin Temel Davranışları*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Arı, M., Bayhan, P. ve Artan, İ. (1995). Farklı Ana-Baba Tutumlarının 4–11 Yaş Grubu Çocuklarında Görülen Problem Durumlarına Etkisinin Araştırılması. *10. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, ss.23–38.

- Baum, K. T., Byars, A. W., deGrauw, T. J., Johnson, C. S., Perkins, S. M., Dunn, D. W., Bates, J. E. & Austin, J. K. (2007). Temperament, family environment, and behavior problems in children with new-onset seizures. *Epilepsy & Behavior*, 10, 319–327.
- Belsky, J. & Barends, N. (2002). Personality and parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 3. Being and becoming a parent* (2nd ed., pp. 415–438). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Birch, S. H. & Ladd, G.W. (1997). The teacher–child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35, 61–79.
- Borduın, C. M., Henggeler, S. W. & Pruitt, J. A. (1985). The relationships between juvenile delinquency and personality dimensions of family members. *Journal of Genetic Psychology*, 146, 563–565.
- Can, Ş. (1983). Çocukların Davranışlarını Düzeltmede İşlenen Hatalar. *Millî Eğitim Dergisi*, 60, 67-69.
- Caspi, A. (1998). Personality development across the life course. In W. Damon Series Ed. & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3 Social, emotional and personality development* (5th ed., pp. 311–388). New York: Wiley.
- Çetin, Y. (2002). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Problemleri ile İlgili Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇU. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- DiLalla, L. F. & Mullineaux, P. Y. (2007). The effect of classroom environment on problem behaviors: A twin study. *Journal of School Psychology*, (Baskıda).
- Dönmezer, İ. (1991). Ailelerin, Çocukların Gelişimi ve Eğitimindeki Rolü ve Önemi. *Eğitimde Nitelik Geliştirme I. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları, 1, 332–337*.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Ergün, M. ve Yüksel, A. (2005). Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Çözüm Yolları. *Yaşadıkça Eğitim*, 88, 11–16.
- Feldman, S. S., Rosenthal, D. A., Monr-Reynaud, R., Leung, K. & Lau, S. (1991). Ain't misbehavin': adolescent values and family environments as correlates of misconduct in Australia, Hong Hong, and the United States. *Journal of Research on Adolescence*, 1 (2), 109–134.
- Girmen, P., Anılan, H., Şentürk, İ. ve Öztürk, A. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Gösterdikleri Tepkiler. *GOÜ. Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 235–244.
- Greenlee, A. R. & Ogletree, E. J. (1993). *Teachers' attitudes toward student discipline problems and classroom management strategies*. USA-İllinois, ss. 18, ED36430.
- Henricsson, L., ve Rydell, A. M. (2004). Elementary school children with behavior problems: Teacher–child relations and self-perception. A prospective study. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50, 111–138.
- Kiesner, J., Dishion, T. J. & Poulin, F. (2001). A reinforcement model of conduct problems in children and adolescents: Advances in theory and intervention. In J. Hill, & B. Maughan (Eds.), *Conduct disorders in childhood and adolescence* (pp. 264–291). Cambridge: Cambridge University Press.
- Palen, L-A. & Coatsworth, J. D. (2007). Activity-based identity experiences and their relations to problem behavior and psychological well-being in adolescence. *Journal of Adolescence*, 30, 721–737.
- Patterson, G. R. (2002). The early developmental of coercive family process. In J. B. Reid, G. R. Patterson, & J. Snyder (Eds.), *Antisocial behavior in children and adolescents: Developmental theories and models for intervention* (pp. 25–44). Washington, DC: American Psychological Association.
- Patterson, G. R., Reid, J. B. & Dishion, T. J. (1992). *Antisocial boys*. Eugene, OR: Castalia.
- Poyraz, H. ve Özyürek, A. (2005). Okulöncesi 5–6 Yaş Çocukların Problem Davranışları ve Ebeveynlerin Disiplin Yöntemlerinin İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 166, 83-97.
- Prinzle, P., Onghena, P. & Hellinckx, W. (2005). Parent and child personality traits and children's externalizing problem behavior from age 4 to 9 years: A cohort- sequential latent growth curve analysis. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51 (3), 335-366.
- Prinzle, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquiere, P. & Colpin, H. (2004). Parent and child personality characteristics as predictors of negative discipline and externalizing problem behaviour in children. *European Journal of Personality*, 18, 73-102.
- Rozenbaum, J. (1989). Family dysfunction and delinquency. *Crime and Delinquency*, 35, 31-44.
- Sadık, F. (2002a). Sınıf İçindeki Problem Davranışların Nedenleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 106–115.
- Sadık, F. (2002b). Okulöncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçinde Karşılaştıkları Problem Davranışlar. *Öğretmen Dünyası*, 272, 31–34.
- Sadık, F. ve Doğanay, A. (2007). Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Bakış Açıklarına Göre Problem Davranışların Meydana Gelme Sıklığı, Önem Derecesi (ciddilik) ve Nedenleri, *ÇÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 50–71.
- Temel, A. (2005). Okulda ve Sınıfta Disiplin. *Gençlik ve Rehberlik Sempozyumu, 27–28 Haziran, İstanbul*.
- Tertemiz, N. (2001). Sınıf Yönetimi ve Disiplin, Edit: Küçükahmet, L. *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y. ve Gemici, Y. (2001). İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7 (2), 417–441.